

A. Wyciąg z wniosku projektowego dotyczącego badania jakościowego – część projektu badania mieszanego (rama, w której osadzono projekt grupy fokusowej):

IO5

DE4PP chce pokazać, że możliwe jest zarządzanie problemami związanymi ze śmiercią za pomocą metod, które tworzą bezpieczne otoczenie dla studentów i motywują ich do pracy w tej dziedzinie. Z tych powodów studenci zostaną również podzieleni na podgrupy uczestniczące w warsztatach doświadczeniowych obejmujące technikę głosów fotografii, arteterapię i psychodramę.

(...) zestaw kwestionariuszy do podłużnego badania metodą mieszaną (zarówno jakościową, jak i ilościową) zostanie przygotowany, a następnie administrowany, z udziałem w każdym kraju partnerskim, co najmniej 20 docelowych uczniów z losową grupą kontrolną złożoną z takiej samej liczby uczniów (co najmniej 200 uczniów w tych 2 grupach).

Ponadto każdy uniwersytet zajmie się losowym znalezieniem 10 studentów, którzy przedstawią wywiad jakościowy, który zostanie opracowany wspólnie w języku angielskim ze wszystkich partnerskich uniwersytetów i przetłumaczony na każdy język ojczysty.

IO6

Część jakościowa zostanie przeanalizowana za pomocą podejścia Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), aby lepiej zbadać intymne efekty doświadczeń studentów związane z udziałem w kursie. (str. 119)

Podążając za perspektywą Terror Management Theory, można założyć, że u osoby uczestniczącej w takiej edukacji o śmierci może zwiększać się lęk przed śmiercią i strategie obronne. Aby zmniejszyć ten negatywny efekt, postawiliśmy hipotezę, że arteterapia i psychodrama mogą zmniejszyć ten efekt, a studenci rozwiną lepsze poczucie kontroli nad swoimi wyobrażeniami o śmierci i emocjami związanymi z lękiem przed śmiercią.

Aby potwierdzić, w jaki sposób metodologie DE4PP sprawiają, że lęk przed śmiercią wywołany przez świadomość śmiertelności jest łatwiejszy do opanowania, przeprowadzona zostanie analiza wyników badania podłużnego. Jej celem będzie wykazanie, że: jest możliwe prowadzenie edukacji na temat śmierci i uczenie się konceptów dotyczących psychologii paliatywnej bez wzbudzania negatywnych efektów; relacje między duchowością/religijnością/reprezentacjami śmierci mogą redukować lęk przed śmiercią; werbalne i artystyczne rozwinięcia lęku przed śmiercią mogą zmniejszyć aleksytymię i wzmocnić empatię.

B. Uwagi ogólne na temat grupy fokusowej

1. Przewodnik tematyczny jest niezbędny w przypadkach, gdy treść, a nie interakcje grupowe, są szczególnie interesujące dla badania, ale przewodnik musi również

pozostawić moderatorowi sporo miejsca na zaimprovizowanie owocnych pytań i podążanie w nieoczekiwanych kierunkach w miarę postępu dyskusji (Millward, 2006).

2. Grupa 10 uczestników jest dość duża, więc aby zbadać dogłębnie, musieliśmy jak najlepiej zdefiniować obszar zainteresowania (patrz pytania badawcze i cele grupy fokusowej). To może wydawać się zbyt restrykcyjne, ale musimy znaleźć równowagę między indywidualnym/osobistym głosem uczestników a głosem grupy. Interaktywny charakter grupy może stymulować tworzenie osobistych historii w inny sposób niż podczas wywiadu indywidualnego. W tym kontekście „cechą charakterystyczną grup fokusowych jest wyraźne wykorzystanie interakcji grupowych do tworzenia danych i perspektyw, które byłyby mniej dostępne bez interakcji spotykanej w grupie” (Morgan 1997, s. 2).
3. Uczestnicy nie mają z góry ustalonej kolejności udzielania odpowiedzi; jednak lider grupy musi być uważny:
 - Dyskusja nie powinna być zmonopolizowana przez niektórych uczestników
 - Zaangażuj wszystkich w dyskusję
 - Miej na uwadze rozwój dynamiki grupowej
4. Pytania ułatwiające interakcje członków i dynamizujące grupę:

Przykłady: Co możesz o tym powiedzieć?/Jak tego doświadczyłeś/aś?/Czy zgadzasz się z tym co zostało powiedziane?/ Proszę rozwiń/dookreśl ten aspekt/ Jakie to było dla ciebie?/ Jakie znaczenie ma dla ciebie to doświadczenie?

5. Przewodnik wywiadu jest częściowo ustrukturyzowany (elastyczny) i fenomenologiczny – kieruj pytania i odpowiedzi do subiektywnych doświadczeń i znaczeń nadanych przez uczestników. Zachęć uczestników do podania jak największej liczby szczegółów/przykładów.
6. (Nieobowiązkowe, ale) bardzo pomaga, jeśli lider grupy fokusowej może robić notatki podczas zajęć, pozostając na skraju dynamiki grupy, którą obserwuje.

C. Cel: dogłębne zbadanie intymnego wpływu na kursu z zakresu edukacji na temat śmierci na jego uczestników.

D. Pytania badawcze:

D.1. Pytanie ogólne:

Jak studenci spostrzegali kurs na temat śmierci oraz jak wpłynęły na nich techniki arteterapeutyczne i psychodramatyczne?

D.2. Pytanie szczegółowe: (Grupa fokusowa)

Jak studenci doświadczyli werbalnego i artystycznego opracowania lęku przed śmiercią poprzez techniki arteterapeutyczne i psychodramatyczne i jakie znaczenia temu nadawali?

E. Cele:

1. Pogłębiona eksploracja percepcji studentów na temat wpływu arteterapii i metod psychodramatycznych na proces edukacji dotyczącej śmierci;
2. Zbadanie doświadczeń studentów związanych z werbalnym i artystycznym opracowaniem strachu przed śmiercią i jego wpływu na nich.

F. Główne tematy do dyskusji:

- Doświadczenie kursu (generalny temat)
- Wpływ Technik arteterapeutycznych oraz psychodramatycznych
- Doświadczenia werbalnego oraz artystycznego opracowania lęku przed śmiercią
- Sens życia i śmierci/Reprezentacje śmierci oraz emocje z tym skojarzone

Protokół Grupy Fokusowej/Wskazówki (Focus Group Protocol/Guidelines)

1. Przedstawienie tematu, zasad oraz uczestników.

a) „Celem tego spotkania jest pogłębiona eksploracja wpływu kursu z zakresu edukacji na temat śmierci dla każdego z was. Dziękujemy za waszą dostępność i udział w grupie. Wierzymy, że wspólnie będziemy mogli stworzyć specjalną przestrzeń, w której będziemy mogli się dzielić i dla czego nie, odkryć nowe sensy i znaczenia doświadczeń jaki mieliśmy wspólnie”

b) **Grupa fokusowa będzie prowadzona przez Pana dra Jacka Sobka**

c) Zasady pracy grupy fokusowej:

- Jesteście zaproszeni do wyrażania waszego własnego punktu widzenia, swojego własnego doświadczenia.
- Nie ma tu złych i dobrych odpowiedzi, znaczenie ma indywidualne doświadczenie i jego wierna, prawdziwa ekspresja. Każde doświadczenie jest wartościowe, to znaczy wszyscy jesteście zaproszeni do wypowiedzania się. Nie ma z góry ustalonego porządku wypowiedzi, będziecie mówić gdy poczujecie, że chcecie się wypowiedzieć. Proszę zasygnalizujcie chęć wypowiedzi podniesieniem ręki (fizycznie lub na ekranie)
- Wszystkie wypowiedzi są poufne i będą nagrywane w związku z celami badawczymi. Podpisanie zgody na udział oznacza więc świadomą zgodę na udział oraz nagrywanie wypowiedzi.
- Szacowany czas trwania grupy jest około 2 godzin.

d) Przedstawienie się uczestników

- proszę podpiszcie siebie tak, jak chcecie aby do was się zwracano

e) **Wprowadzenie:** Zapraszam was do refleksji nad doświadczeniami jaki mieliście w ciągu ostatnich trzech miesięcy. Uczestniczyliście w kursie dotyczącym edukacji na temat śmierci i opieki paliatywnej. Pozwólcie, żeby wasze wspomnienia powróciły do Was, myśli, emocje jaki mieliście na początku kursu, doświadczenia jakie mieliście w jego trakcie, myśli, emocje, uczucia na końcu kursu.

(Okolo 1-2 minuty na namysł). Jeśli mielibyście krótko opisać to całe doświadczenie edukacyjne przy użyciu jedynie trzech słów to jaki to byłyby słowa? Złapcie trzy pierwsze słowa jakie przychodzą wam na myśl.

Zaczynając od X, po kolei (na zasadzie łańcucha) uzupełnijcie zdanie: „Dla mnie doświadczenie tego kursu było” – tu podajcie te trzy skojarzenia/cechy

OBSERWACJA: Ta inicjalna aktywność ma celu rozgrzewkę uczestników do tematu grupy fokusowej oraz zamknięcie procesów refleksji i samoujania.

Tematy do dyskusji oraz pytania skierowane do grupy

Doświadczenie kursu (temat ogólny)

1. Jakie były najbardziej znaczące dla Ciebie aktywności w trakcie kursu? W jaki sposób one miały na Ciebie wpływ?
Pytania pomocnicze: Czy możesz przedstawić więcej szczegółów? Czy możesz podać przykłady? Czym to było dla Ciebie *imię? (w przypadku, gdy grupa potrzebuje stymulacji).

I. Znaczenie/wpływ arteterapii i psychodramy

2. Jak doświadczyłeś/łaś, spostrzegłeś techniki arteterapeutyczne i psychodramatyczne?
Pytanie elternatywne: Co możesz powiedzieć o wpływie jaki miały na Ciebie techniki arteterapeutyczne oraz psychodramatyczne?
Dodatkowe pytania: Co myślałeś i jak się czułeś w trakcie tego czasu? Jakie uczucia, emocje to wywołało u Ciebie? Czy myślisz że to mogło być pomocne? Jeśli tak, to w jaki sposób?

II. Doświadcze werbalnego i artystycznego opracowanie lęku przed śmiercią

3. Jak to było dla ciebie, mówić o śmierci?
4. Co możesz powiedzieć na temat twojego własnego lęku przed śmiercią? Co oddziaływało na Ciebie w trakcie kursu? W jaki sposób?
5. Co było najtrudniejsze dla Ciebie?
6. Czy miałeś/aś myśli/emocje, które utrzymywały się po przestudiowaniu określonego tematu w ramach kursu? Jakie one były? Jak one zmanifestowały się/wpłynęły na Ciebie?
7. Czy było coś, co Ci pomagało? Co? W jaki sposób?
8. Co możesz teraz powiedzieć o swoim osobistym sposobie rozpoznawania i przetwarzania własnych emocji związanych z tematem śmierci?

III. Sens życia i śmierci/ Reprezentacje śmierci oraz odnoszących się do nich emocji

9. Jakie znaczenie nadajesz obecnie życiu i śmierci? Czy wpłynęły na to doświadczenia związane z uczestnictwem w kursie? Jeśli tak, to w jaki sposób?
10. Konkludując, myśląc o swoich doświadczeniach związanych z uczestnictwem w kursie poświęconym śmierci i opiece paliatywnej, czego, jak sądzisz, nauczyłeś się w trakcie swoich doświadczeń edukacyjnych i formacyjnych i jak mogłoby to być przydatne również dla innych?

Zakończenie: Czy możesz opisać doświadczenie uczestnictwa w tej grupie fokusowej? Kolejno, używając kilku słów, wyraż to całej grupie, jako twój finalny przekaz. Jeszcze raz bardzo dziękujemy za Twój udział.

Tłumaczenie: Krzysztof M. Ciepliński